

Kiezen of polderen?

FORUM

Ruimtelijke planning betekent keuzes maken. Keuzes over het gebruik van de ruimte, maar ook keuzes over de manier waarop we het maken van keuzes willen organiseren. Kiezen we voor meeste stemmen gelden, moet iedereen het eens zijn of laten we meneer of mevrouw X de knoop door hakken? Elke manier leidt tot andere uitkomsten.

De laatste tijd zien we in Nederland een duidelijke spanning tussen de keuzes ten aanzien van het gebruik van de ruimte en de keuzes ten aanzien van de organisatie van het keuzeproces. De wens om te decentraliseren en burgers te betrekken bij de besluitvorming leidt tot andere ruimtelijke uitkomsten dan allerlei experts (planologen, ontwerpers, ecologen, cultuurhistorici) zouden willen. Deze spanning uit zich in frustraties over de ruimte, verrommeling, verpaarding etc. en in de roep om nationale visies, leiderschap en meer sturing.

De vraag is dan ook wat we belangrijk vinden? Moeten burgers meedenken over de inrichting en het gebruik van de ruimte? Moeten lagere overheden meer macht krijgen? Accepteren “we” dan de ruimtelijke gevolgen hiervan? Of denken we dat experts beter weten hoe de ruimte moet worden gebruikt? En moeten we hun visies dan via strakke kaders vanuit de nationale overheid opleggen? Betekent dit dat we harde keuzes moeten maken? Keuzes waar niet iedereen blij mee is, maar die wel goed zijn voor de samenleving? En wie bepaalt dan wat goed is? Genoeg vragen dus, en misschien ook wel vragen waar we nu eenmaal nooit uitkomen. Simpelweg omdat iedereen iets anders kiest.

Raoul Beunen
docent leerstoelgroep Ruimtelijke Planning

Forum door Wouter Holtslag

Henk-Jan Kooij **Afgestudeerde landschapsarchitectuur en** **ruimtelijke planning**

Bij het onderwerp poldermodel versus harde keuzes moet ik denken aan een nummer van Daniël Lohues, genaamd Beste Koningin. In dit lied zingt hij over een plan om een Provincie van Platteland op te richten: mocht de regering ooit met dit plan komen en de Koningin mag kiezen welke provincie dat moet worden, dan moet dat Drenthe zijn. Op zich een prachtig idee om één provincie te sparen van allerlei Randstedelijke ellende, maar het zal zeker een plan zijn dat tot stand moet komen met overwegend steun van de overheid. De overheid gooit dan als het ware een gebied “op slot”, zodat een provincie een museum wordt. De vraag is of iedereen daar vrolijk van wordt. Een voorbeeld hiervan is Orvelte. Een dorp waar sinds een halve eeuw geleden de tijd stil is gaan staan. Het gevolg is een schoolvoorbeeld van een esdorp, met een autoloos centrum en een mooie brink met schaapskooien en heiden, maar waar bijna geen enkele oorspronkelijke bewoner meer woont. Tijdens een bezoek aan dit museum kwam ik aan de praat met iemand die opgegroeid is in Orvelte. Deze oud-bewoner was niet gelukkig met de huidige situatie. Wél kon hij prachtige verhalen vertellen over het dorp en de omgeving; voor hem had het dorp een veelheid aan betekenissen. Voor de doorsnee toerist in Orvelte is het dorp niets meer dan een museum, en heeft het een zeer beperkte betekenis. Een Provincie van Platteland in de vorm van een museum lijkt me dan ook een zeer onvruchtbaar plan, maar het idee om je als overheid af te vragen of alles altijd maar vooruit moet gaan is een hele gezonde vraag bij al die keuzes die de overheid denkt te moeten maken. Daniël, bedankt!

Wijnand Boonstra **Onderzoeker Zweedse Universiteit voor Land-** **bouwwetenschappen**

Het maken van harde keuzes is inherent verbonden aan ruimtelijke planning als moreel en politiek pro-

ces. Beginnend in de jaren 50 van de vorige eeuw is planning in Nederland tegelijkertijd gedemocratiseerd en gebureaucratiseerd, waarbij deze morele en politieke lading steeds meer naar de achtergrond verdween. Dit poldermodel van 'gecontroleerde decontroleering' is sterk afhankelijk voor haar functioneren van representanten, die een mediërende rol vervullen tussen de wil van groepen burgers en de proces- en planmatige vereisten.

De gesignaleerde spanning tussen 'harde keuzes' en 'polderen' is ontstaan vanwege het onvermogen van conventionele representanten en het tekort aan nieuwe representanten. Door processen van ontzuiling en individualisering zijn de waarden en belangen van sociale groepen gedifferentieerd, wat representatie bemoeilijkt. Niet alleen denken burgers anders, ze doen ook anders.

Het positieve gevolg van dit representatieve onvermogen is dat de morele en politieke lading van planning weer duidelijk voor het voetlicht treedt. De voelbare spanning tussen 'harde keuzes' en 'polderen' kan mogelijk zorgen voor een opleving van lokaal en regionaal engagement in planningsvraagstukken. Het is dan ook te hopen dat deze spanning, en de vragen die het oplevert, nooit helemaal worden opgelost en een blijvend kenmerk worden van ruimtelijke planning in Nederland.

en inspraak. Die van de directe democratie, door de burgers zelf. Dat zijn de harde keuzes.

Directe democratie vereist goed verdedigbare standpunten. De keuze moet dus goed overwogen zijn, of zij zal worden verworpen. Je mag er van uit gaan dat, mits goed geïnformeerd, met eerlijke, uiteenlopende opties, met de mogelijkheid tot het kunnen afwegen van alternatieven, de burger zelf weet wat best voor haar is.

De expert is in dit verhaal de dienaar van de burger, van een groep, van een bedrijf. Een machtsspel hiertussen is te verwachten, en niet persé verkeerd. Diegene die dat machtsspel wint, heeft de harde keuze gemaakt vóór zijn groep. Wel zijn er helaas genoeg voorbeelden van 'inspraak' of schijnopties die politici óf experts aan de burger aanbieden wanneer een van deze groepen een apart machtsblok vormen. Dat moet dus voorkomen worden.

Foto: Jef Cumps

Diederik van der Loo **Student landschapsarchitectuur en ruimtelijke planning**

Dat iedereen iets anders kiest is een doodoener. Ik heb gemerkt dat de discussie tussen het plannen in een poldermodel of het plannen door het maken van harde keuzes wordt bemoeilijkt door allerlei zijpaden. Wil je de keuze tot een inrichting laten uitvoeren door experts, door politici, of door leken? Wil je de keuze laten plaatsvinden door directe democratie of door een aangewezen commissie of werkgroep? Met deze combinaties hebben we al zes opties. Waar hebben we het over?

Naar mijn mening is er maar één werkvorm die het meest rechtvaardig is, die het meeste recht doet aan de gangbare opvattingen over overheid, inrichting

